

Resumé:

***Altså* udtaler og funktioner i DanPASS-korpusset**

Christophe Zerakitsky Vies

Københavns Universitet

Undersøgelser som Heegård & Mortensen (2014) og Heegård (2013, 2015) viser, at et ords udtale til tider korrelerer systematisk med dets funktion i ytring. Hvis man kigger i en dansk ordbog (fx Den Danske Ordbog), præsenteres altså som et enkelt leksem med et særdeles bredt betydningsspænd, og dets brug spænder fra et konkluderende/sammenfattende adverbial til en dialogisk partikel til et turindledende eller præciserende interjektional (Hansen & Heltoft 2019, Heinemann & Steensig 2018). Derudover kan man i DanPASS-korpusset observere, at *altså* udtale varierer fra meget distinkt [ˈalʔsʌ] til stærkt reduceret [a].

Oplægget er baseret på Vies & Heegård Petersen (indsendt). Målet med undersøgelsen er at vurdere, hvorvidt altså stadig kan beskrives som ét polysemt leksem, eller om det er i færd med at splitte sig op i flere tegn. Det gør vi ved at sammenholde udtalen af *altså* med dets funktion i ytringen vha. et reduktionshierarki, der kvantificerer grader af udtalereduktion. I alt blev 428 forekomster af *altså* fra DanPASS analyseret topologisk og funktionelt ud fra den ortografiske transskription, hvorefter vi kobledede analysen til den fonetiske realisering fra lydskriftangivelsen i korpusset. Vi sammenlignede dernæst reduktionsgraden for de forskellige funktioner ved hjælp af en ordinal logistisk regression.

Resultaterne indikerer, at udtalen af *altså* systematisk korrelerer med dets funktion i ytringen på en sådan måde, at man kan opstille to overordnede klynger for dets brug: en sætningsekstern og en sætningsintern. Førstnævnte består af interjektionaler i ytringsmarginen eller som parentetiske indskud. Denne gruppe udtales komprimeret, dvs. med færre segmenter. Sidstnævnte består af sætningsadverbier og dialogiske partikler, der udtales relativt ekspanderet, dvs. med flere segmenter.

Litteratur

- DanPASS (u.å). *Udtaleordbog*: www.danpass.hum.ku.dk/links_2014/dictionaries/pronouncing_dictionary_with_references.pdf. (Sidst tilgået 10. december 2021).
- Den Danske Ordbog (DDO). <https://ordnet.dk/ddo>.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2019) *Grammatik over det danske sprog* (2. udg.). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Heegård, Jan (2013a) Functional phonetic reduction? The case of the Danish adverb faktisk ('actually'). I Jan Heegård & Peter Juel. Henriksen (red.) *New Perspectives on Speech in Action. Proceedings from the 2nd SJUSK Conference on Contemporary Speech Habits* (Copenhagen Studies in Language, 43). Frederiksberg: Samfundslitteratur Press: 59–78.
- Heegård Jan (2015) Ordvarighed og grammatisk og pragmatisk funktion. Tilfældet egentlig. *NyS – Nydanske Sprogstudier*, 49, 61–97. DOI: 10.7146/nys.v1i49.22904.
- Heegård, Jan & Janus Mortensen (2014) Fonetisk reduktion og kommunikative kontraster: Tilfældet faktisk. *Ny Forskning i Grammatik*, 21, 87–102. DOI: 10.7146/nfg.v22i21.23564.
- Heinemann, Trine & Jakob Steensig (2018) Justifying departures from progressivity: the Danish turn-initial particle altså. I John Heritage & Marja-Leena Sorjonen (red.) *Between turn and sequence: Turn-initial particles across languages*, 435–465. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/slsi.31.15hei.
- Zerakitsky Vies, Christophe & Jan Heegård Petersen (2022). "Åha, vi er altså på den, for tegnet har delt sig i to." Om altså's udtaler og funktioner. *NyS, Nydanske Sprogstudier*, 62(1), 46-75. DOI: 10.7146/nys.v1i62.134594